

Къде е мястото на България в световния износ през 2014?

Малък, но все пак спад.

Малък, но все пак спад от 1 % връща България отново на 65-то място в света по износ на стоки за 2014 г., с 2 места по-надолу спрямо 2013 г. Българският износ, измерен в щатски долари, е 29,314 млн. щ. д. Износът, измерен в щатски долари, позволява съпоставка с всички други държави и използването на статистиката и инструментите на Световната търговска организация (СТО)¹. Интересно е да се анализират причините и факторите за това намаление на износа.

Една от причините за отрицателните данни би могла да се търси в курса на щатския долар. Друга – колебанията в цените влияят значително върху намалението на износа на нефтени продукти и горива. Що се отнася до медта, българският износ количествено расте, но цената на метала на световните пазари пада, поради спад в търсенето в Китай, който е основният потребител. Сред водещите експортни борсови стоки голям спад на цената бележат слънчогледово семе – 10,1%, руди и концентрати от благородни метали – 11,7%, медни руди и концентрати – 28,7%, слънчогледово олио – 34,1%, рапица – 17,8%.

Сред водещите пазари по-значителен спад регистрираме в Китай – 18%, Русия – 8%, Испания – 10%, Сърбия – 8%, Украйна – 55%. Печелим пазарни позиции в Белгия – 42%, основно поради двойно увеличение износа на мед, Сингапур – 71%, където се пренасочи износът на горива от Гибралтар, Полша и Чехия с по 12 %, Алжир – 94%, поради увеличен износ на горива.

В периода 2010-2014 г. българските фирми достигат средногодишен ръст на износа от 8%. През същия период световният внос расте с 4% средногодишно. Както и досега, България е лидер в износа на някои нишови продукти. Наблюдава се обаче ръст в износа на стоки с по-висока добавена стойност като медикаменти, машини, електрически и електронни изделия, както и фармацевтични продукти. Такава трябва да бъде и по-нататъшната специализация – продуктова, с по-висока добавена стойност, а не секторна. Икономиката няма 2 или 3 водещи и структуроопределящи отрасли и не може да се очаква България да е експортен лидер в цял сектор. Изложената по-долу информация цели да покаже различна гледна точка при търсенето и обработката на данни за световната търговия.

1. Износ на България за 2014 и тенденции в периода 2010-2014

Както и в предишни години, **водещите експортни групи стоки на България са горива и мед, следвани от електрически и електронни изделия и машини, житни растения.** През последните десетина години експортният ръст при горива и мед изпреварва ръста на световния внос, увеличава се количеството, но и двете групи стоки през 2014 г. имат спад съответно с 16% за горива и 9% при медта.

Износът на електроника и електротехника през последните 5 години (2010-2014 г.) бележи средно годишен ръст 11%, докато световният внос расте с 4% за същия период, т.е. страната ни печели пазарен дял. Най-добрата година за тази група стоки е 2013 – с 25% ръст. Износът на машините и части за 5 години отбелязва среден ръст 12%, при средногодишен ръст на световния внос от 3%.

Интересно е да се отбележи силният спад при износа на зърно за 2014 г. - 22%, дължащ се основно на спад в износа на пшеница с 27% и на царевица с 23%. Има спад и на изнесените количества, и на международните цени.

Следващите групи продукти са облекла, различни от трикотажните, фармацевтични продукти трикотажни облекла, маслодайни семена, пластмасови изделия, части за автомобилната индустрия, желязо и стомана. При облеклата има известно раздвижване през 2014 г.. Ако към това се добави и ръстът от 4% за 2014 г. при трикотажните изделия, може би виждаме тенденция за **съживяване на сектора.**

¹ Данните са на Световната търговска организация (СТО) и за 2014 г. са неокончателни. СТО обединява данните на националните статистически органи.

Наблюдава се спад от 21% за 2014 г. в износа на маслодайни семена. Това се дължи преди всичко на намаляване на износа на слънчоглед с 33% за 2014 г. Причината е в спада на цената на слънчогледови семена от 631 щ.д./тон за 2013 г. на 567 щ.д./тон за 2014 г., но и на спад в количеството с 1/4.

Износът на фармацията бележи растеж – съответно 15% срещу 3% световен внос за периода 2010 - 2014 г. Все пак има отстъпление в сравнение с 2013 г., когато растежът е бил 20%. Фармацевтичните продукти се изнасят за Русия, Германия, Румъния, Великобритания, Полша, като спад има в износа за Украйна, Дания и Германия.

Значително изостава износът на желязо и стомана – регистрира се не само спад от 11% през 2014, но и загуба на пазарен дял в периода 2010-2014 г. Световният внос на тази група продукти не отбелязва растеж. Затова в експортната ранглиста желязото и стоманата са изместени от много по-добре представящите се износители на пластмасови изделия и от автомобилната промишленост. И двете групи стоки отбелязват средногодишен растеж от 8%, при световен внос съответно 5% - за пластмасови изделия и 6% - при автомобилната индустрия.

Сравнително бедната на природни ресурси България регистрира средногодишен ръст от 42% в износа на руди, шлаки и пепели за периода 2010-2014 г. Добре се представят велосипеди, мебели. Спад имаме при износа на тютюн с 6% за 2014 г. при ръст на световния внос от 3%. Сред по-важните експортни групи спад за 2014 г. имаме при оптична и медицинска апаратура, неорганична химия, торове и някои месни продукти.

По отношение мястото ни в света, на най-предни позиции вече са следните групи стоки: олово и изделия от олово, където заемаме 13 място сред износителите (с 1 място напред от 2013); маслодайни семена – 16-то място; с две по-надолу в сравнение с 2013 г. са житните растения – 17-то място.

Прегледът ни включва 15 стокови групи с износ над 500 милиона щ. д. Те формират общо над 20 милиарда щатски долара.

Водещи стокови групи в износа на България, 2014 (над 500 млн. щ. д.)

Глава от МТ	Описание	Износ 2014 (хил.щ.д.)	Среден год. ръст на износа в стойност 2010-2014, (%)	Ръст на износа в стойност 2013-2014, (%)	Среден ръст на световния внос 2010-2014, (%)	Място в световния износ
	Всички продукти	29314049	8	-1	4	65
27	Минерални горива	3729422	7	-16	5	71
74	Мед и изделия от мед	2718681	5	-9	-1	19
85	Електрическа и електронна апаратура	2491912	11	7	4	47
84	Машини и механизми	2314896	12	8	3	46
10	Житни растения	1231999	16	-22	8	17
62	Облекла, различни от трикотажните	1056582	3	3	4	29
30	Фармацевтични продукти	1024057	15	15	3	33
61	Трикотажни изделия	531010	4	4	4	35
12	Маслодайни семена	658177	4	-21	10	16
39	Пластмаси и изделия	793977	17	8	5	54
87	Автомобили, трактори, велосипеди, вкл. части и принадлежности	755344	14	8	6	52
72	Чугун, желязо и стомана	728420	-8	-11	0	49
94	Мебели	634620	19	20	6	37
26	Руди, шлаки и пепели	632344	42	-15	2	34
73	Изделия от чугун, желязо и стомана	513515	7	6	5	49
	Общо за изброените:	20265485				

Разбираемо, нашият интерес е по-голям към анализа по подпозиции на Хармонизираната система, които изтъкват нишови продукти, конкурентоспособни в глобален план. През последните 5 години (2010-2014 г.) при всички стоки с износ над 200 мил. щ. д., с изключение на медикаменти, части за апарати и електрически табла, ръстът в количество изпреварва ръста в стойност. Това означава, че част от ръста на

износа се дължи на повече произведена и изнесена продукция, а не на нарастване на цените. В стойностно изражение през 2014 г., България има най-голям износ на леки нефтени деривати, които изместват средни и тежки нефтени деривати. За периода 2010-2014 г. средногодишният ръст на леките нефтени деривати е 8% при ръст на световния внос от 8%. Големият спад от 18% идва 2014 г.

При рафинирана катодна мед има 2% средногодишен спад срещу спад с 1% на ръста на световния внос за периода 2010-2014 г. България запазва второ място в света при износ на нерафинирана анодна мед вече няколко години. Средногодишният ръст е 33%.

България бележи средногодишен ръст в износа на медикаменти от 21% за 2010-2014 г. при ръст на световния внос от 1%. Негативни са данните при износа на пшеница през 2014 г. и България отново се връща на 12-то място в света по износ. Въпреки това, средногодишният ръст в износа на пшеница за периода 2010-2014 е 15% в стойностно отношение.

Въпреки спада в износа на слънчогледовите семена, България е втори износител в света. Царевичата също отбелязва спад в износа си през 2014 г. спрямо 2013 г. с 23%. По износ на царевича отново сме на 12 място в света.

Водещи стоки в износа на България, 2014

Код от МТ	Описание	Износ 2014 г. (хил.щ.д.)	Среден год. ръст на износа в % (2010-2014)			Дял в световния износ (%)	Място в световния износ
			в стойност	в количество	Световен износ		
271011	Леки нефтени деривати	1393043	8	4	8	0.4	37
740311	Рафинирана катодна мед	1362052	-2	1	-1	2.3	12
271019	Средни и тежки нефтени деривати	1326550	5	-2	7	0.2	46
740200	Нерафинирана анодна мед	925107	33	36	0	15.4	2
300490	Медикаменти	818486	21	10	1	0.3	30
100190	Пшеница	671667	15	11	8	1.6	12
120600	Семена от слънчоглед	496455	9	10	9	14.3	2
271600	Електроенергия	444803	-4	-1	-2	1.3	22
100590	Царевича	374731	26	34	7	1.3	12
854430	Комплекти проводници за автомобили	359247	6	6	10	1	21
261690	Руди на благородните метали и техни концентрати	315477			15	9.6	3
240220	Цигари, съдържащи тютюн	298781	15	16	2	1.4	17
260300	Медни руди и техни концентрати	280681	16	29	4	0.5	22
283620	Калцинирана сода	248208	7	4	6	9.2	3
853890	Части за апарати	237363	35	-3	3	0.7	22
151211	Слънчогледово олио	185021	23	36	13	3	7
721499	Барове и пръти от ковано желязо	174482	17	20	1	4.9	6
853710	Електрически табла, <1000 V	173384	26	24	12	0.4	33

2. Динамика на пазарите ни

Водещи пазари за износа на леки нефтени деривати са Сингапур, Италия, Турция, Грузия и Алжир. Интересно е да се отбележи фактът, че през 2014 г. расте износът ни на леки нефтени деривати към Алжир и Израел, а намалява износът ни за Украйна, Турция, Ливан и Тунис, които са били сред основните ни пазари за 2013 г.

През 2014 г. катодната мед се изнася най-много за Турция – 22%. Намалява износът ни за Китай с – 28% за сметка на 2013 г., когато Китай е била основен вносител на мед от България. Намалява и износът ни за Сърбия и Румъния. Анодната мед отива за Белгия – 138% средногодишен ръст, а намалява износът ни за Германия.

Водещи пазари за износа на средни и тежки нефтени деривати са Турция и Сингапур; общо 2/3 от износа ни е за тях. Увеличава се износът ни за Република Молдова и Швеция. Износът към Китай спадна с почти 22%. За Турция сме шести доставчик, като безспорен пазарен лидер там е Русия. За отбелязване е, че България постига на турския пазар с няколко процента по-добри цени, отколкото постига Русия.

Износът на медикаменти бележи 21% средногодишен ръст за 2010-2014 г. при ръст на световния внос 1%. Русия и Германия формират 40% от износа ни, следвани от Румъния, Полша, Великобритания и Малта. Износът ни към Украйна значително намалява, като най-голям доставчик е Германия. В Германия, Полша и Великобритания печелим пазарни позиции. Печелим пазарни позиции и в Малта и Беларус за 2014г.

Водещи пазари за пшеницата са Испания 18.6%, Либия 16.6%, Румъния, Италия, Гърция, Сирия и Тунис. Значително се увеличава износът на пшеница към Тунис. Най-добри цени, обаче, постигаме във Филипините, Ливан и Египет – средно около 220 - 265 щ. д./тон.

България е на първо място в света по износ на зърна, сплескани или на люспи, различни от овесени. Водещ пазар е Румъния и формира близо 60% от износа на България в тази секторна група продукти.

За разлика от 2013 г., когато бе на първо място, България отново заема 2-ро място в износа на слънчогледови семена. Най-голяма част от износа е за Холандия, Германия, Турция, Португалия, Франция, а най-добри цени постигаме в Великобритания, Полша и САЩ, Литва, Австралия и Канада. С изключение на тях, експортните ни цени са около 400-580 щ. д./тон, което е под средните цени на конкурентите ни - 600 щ. д./тон пазарите. Печелим пазарни позиции в почти всички страни, губим в Турция и Румъния.

Износът на електроенергия продължава да е значим за българската икономика, въпреки неговия спад с 2% през 2014 г. За периода 2010-2014 г. средният спад е 4%, а на световния внос 2%, но при спадащи цени. Износът на електроенергия е основно за Турция, Гърция, Словения, Чехия, Кипър, Македония, Сърбия, Румъния. Най-добрите цени постигаме в Турция и Италия.

Пазарите ни на царевица са диверсифицирани – повечето страни от ЕС и Средиземно море. Основни пазари са Румъния и Китай.

В резултат на няколко чуждестранни инвестиции, България заема важни пазарни позиции при износа на комплекти проводници за автомобили. Значително се увеличава износа ни за Турция през 2014 г. – 66%, Словения, Унгария, Чехия, Швеция и Италия. Словакия, Румъния, Испания, Франция, Полша, Германия са сред основните ни пазари, на които запазваме позиции.

Износът на руди на благородните метали и техни концентрати и на медни руди отчита спад през 2014 г. Водещи пазари на рудите на благородните метали – Германия и Корея. Намаление се отчита и в експортната цена, която за 2014 г. е около 200 хил. щ. д./тон. Губим позиции в Белгия. Това се отразява върху общия спад в стойностно и количествено отношение, поради намалена цена на металите на световните пазари.

Изнасяме цигари основно за ОАЕ, Сирия и Иран, където увеличаваме пазарните си позиции. Забелязва се пренасочване към Сирия и Иран. Губим позиции в Ирак, която е сред основните партньори през 2013 г.

Калцинираната сода е традиционен продукт и с традиционни пазари. Постепенно се печелят пазарни позиции. През 2014 г. се увеличава износът ни към Франция. Делът ни в световния износ достигна 9.2%. Отбелязваме ръст спрямо 2013 г.

Интересно е да се отбележи, че след постепенното намаление на износа на тютюни на листа в предишни години, той спада с 25% за 2014 г. и вече сме на 4-то място в света.

Сред водещите стоки се появят части за апарати със средногодишен ръст за 2010-2014 г. - 35% при световен внос за същия период - 3%. Само за 2014 г. ръстът на износа в стойностно отношение е 80%. Водещи търговски партньори са Германия, Чехия, Италия и Франция. През 2014 г. нараства износът за Норвегия и Япония.

Също нов продукт сред водещите е слънчогледовото олио със средногодишен ръст за 2010-2014 г. 23% при ръст на световен внос – 13%. Ръстът в количество изнесена продукция е 36%. Водещи пазари са Гърция и Италия. Увеличава се износът за Германия и Франция, Албания.

Както и през 2013 г., сред водещите се нареждат електрическите табла ниско напрежение. За периода 2010-2014 г. средногодишният ръст е бил 26% при ръст на световния внос от 12%. Износът е основно за Германия, Русия, Франция, Швеция и Китай.

Български стоки с най-високо място в световния износ през 2014:

Код от МТ	Стока	Място 2014	Износ (хил.щ.д.)
110419	Зърна, сплескани или на люспи, различни от овесени	1	36495
120600	Слънчогледови семена	2	496455
120890	Брашна от маслодайни семена	2	27026
081210	Временно консервирани череша	2	18467
090920	Семена от кориандър	2	26167
020735	Патешко и гъше месо	2	28787
740200	Нерафинирана анодна мед	2	925107
740929	Медно-цинкова ламарина	3	26310
790500	Цинк на листа и фолио	3	41993
392220	Седалки и капаци за тоалетни чинии	3	61288
261690	Руди на благородните метали и техни концентрати, различни от сребърните	3	315477
283620	Калцинирана сода	3	248208
240110	Тютюни на листа	4	156478
020736	Замразено патешко и гъше месо	4	52997
120590	Рапица	4	144565
110430	Кълнове на житни растения, цели, сплескани, на люспи или смлени	4	12518
200860	Подсладени череша	4	28580
440110	Дърва за горене	4	37345
550961	Прежди от акрилни влакна, смесени с вълна	4	36025
740911	Медна ламарина	4	143442
691010	Изделия за баня и кухня от порцелан	5	105240

Най-голям дял в световния износ бележим при зърна, сплескани или на люспи, различни от овесени (20.2%), временно консервирани череша (19.1%), нерафинирана анодна мед (15.4%), брашна от маслодайни семена (14.85), слънчогледови семена (14,3 %), патешко и гъше месо (12.9%). За разлика от 2013 г., където временно консервираните череша заемаха най-голям дял от 20.3%.

3. Световен внос

Общият внос на всички страни по групи стоки се подрежда така: горива, електротехника и електронно оборудване, машини, транспортни средства, пластмаси, оптична и медицинска апаратура, метали, фармацевтични продукти.

В света през 2014 г. сравнено с 2013 г. най-бързо расте вносът на продукти от цинк и изделия от цинк, растителни продукти, какао и какаови продукти, преди от текстилни влакна, никел, самолети и части за тях.

Сред най-големите вносители в света на важните за България водещи експортни стоки са:

- Зърна, сплескани или на люспи, различни от овесени – Холандия, Германия, Великобритания, САЩ, Франция, Русия. Най-високи цени се постигат във Франция и Русия.
- Слънчогледови семена – Турция, Холандия, Германия, Франция, Испания.

- Брашно от маслодайни семена – Швеция, Испания и Турция.
- Временно консервирани череши – Италия, САЩ, Мексико, Испания, Канада, Южна Африка, България заема 10 място.
- Семена от кориандър – Малайзия, Шри Ланка, Индия, Индонезия, Великобритания.
- Патешко и гъше месо – Белгия, Германия, Франция, Великобритания, Швейцария.
- Нерафинирана анодна мед – Китай, Белгия, Корея, Австралия, Германия.
- Медно-цинкова ламарина – Китай, САЩ, Франция, Хонг Хонг, Тайланд.
- Цинк на листа и фолио – Германия, Италия, Франция и Словакия.
- Седалки и капаци за тоалетни чинии – Германия, САЩ, Великобритания, Франция
- Руди на благородните метали и техни концентрати, различни от сребърните – Китай, Германия, Индия, Великобритания.
- Калцинирана сода – Мексико, Бразилия, Индонезия, Индия и Тайланд.

**За повече информация и контакт с
Център „Външноикономическо сътрудничество“:**

Веселин Илиев, главен директор: +3592 932 09 54, ierc@bia-bg.com
Милена Стоева, експерт: +3592 932 09 34, ierc3@bia-bg.com